

Előfizetési ár:

Egész évre 6 ft
Fél évre 3 „
Negy. évre 1 ft 50 kr.
Egy szám ára 5 kr.

Hirdetések és nyil-
téri közlemények
juttatásos közöltetnek.

VÉGVIDÉK

Politikai lap.

Szerkesztőség:

Gromon ut 8 sz. a.

Kiadóhivatal:

József főherceg
utca 11 szám.

Közlemények a szer-
kesztőségbe, előfize-
tési és hirdetési díjak,
úgy a lap szétküldé-
sére vonatkozó paná-
szok a kiadóhivatalba
küldendők.

Megjelenik:

minden vasárnap, szerda és
péntek reggel.

Főszerkesztő:

Feymann Gyula

Felelős szerkesztő:

Dr. Hódy Antal

ÜGYVEDEK.

Hirdetések

Vig Simon nyomdájában is felvétetnek.
Gromon utca 8. szám.

A vasárnap megülése.

A mózesi jog a hetedik napot — a szombatot — a pihenés napjává tette. „Hat napig dolgozzál, mondja az irás és végezzed minden dolgaidat. De a hetedik nap a te uradnak: Istenednek szombatja, azon ne dolgozzál. Mert hat nap alatt alkotá az Ur az eget és a földet és mindent a mi benne van; de a hetedik napon pihent, azért megáldá Isten a szombatot és megszentelé azt.“ A kereszténység Istennek ezen törvényét elfogadta és hasonlóképpen a hetedik napot nyugalom és ünnepnappá szentesíté; csak hogy a vasárnapot a szombat helyébe tévé isteni alapítója feltámadásának emlékére, a mely vasárnapon történt. Ez a törvény nemcsak az egyeseknek, hanem az egész társadalomnak szól egyaránt nemcsak azokat kötelezi, hanem ezt is.

Valamint az egyes embernek kötelessége e napot megünnepelni és mindazt teljesíteni, mi ennek megünnepelésével jár, úgy kötelessége ez a társadalomnak is. A vasárnap megünnepelése ép úgy magán, mint társadalmi intézmény. E kettős minőségben akarát és rendelé azt Isten; mivel a hetedik nap megünnepelésének törvényét nemcsak az egyes zsidók, hanem az egész zsidónép számára hozta. Társadalmi intézkedéseikhez tartozott és így társadalmi törvényé is lett.

A vasárnap megünnepelésének először is vallás-erkölcsi jellege van. A vasárnap az Ur dicsőségének szentelt nap. A vasárnap megünnepelésének intézménye azon nagy, az egész emberi életbe zsuródó igazságon alapul, mely szerint az ember nemcsak azért van e világon, hogy dolgozzék és élvezzon, hanem inkább életének magasabb ideális célja van, az Isten dicsőítése és az erkölcsi tökélesedés tekintettel egy magasabb örökéletre, mely a halál után reá várokozik. Hat napot tölsön az ember munkával, melyet a földi létérti küzdelem, az élet-szükségletekérti gond töle követel, de a hetedik napon mellőzze a munkát és emlékezzék magasabb természet, magasabb hivatásáról; akkor sieszen a mezőről, úgy a műhelyből, az Isten házába, tegye össze kezét Isten dicsőítésére és imádságra, hallgassa meg az evangelium öröndetes hirdetését és tisztítsa meg lelkiismeretét azon szentytől, mely a hatnapi világi üzelemről reá ragadt, erősítve meg akarátát új bátorsággal az erkölcsi harcra, hogy így az erkölcsi tökélesedésben meg ne álljon, hanem fok-

ról-fokra haladjon. Ez az első és legkiválóbb csélja, a vasárnap megünnepelésének, a vallási mozzanat tehát első sorban áll. Es nemcsak az egyes embert érinti a vasárnap megünnepelésének erkölcsi jellege, hanem mint vallási tényező az egyszersmind a társadalomban, foglal első helyet magának.

A vallás ugyanis nemcsak az egyének, hanem a társadalomnak is ügye. Nemcsak az egyének, hanem a társadalomnak is vallásosnak kell lennie, hogy ha feladatának magaslatán állani és megmaradni akar. Hisz a társadalom nem egyéb, mint az egyének szervezettel tagosított összege. Ha tehát igaz az, hogy az egyéneket a vallás gyakorlata kötelezi, akkor e kötelezettségnek a társadalomba is át kell szállania. Hogyha tehát a vasárnap megünnepelése első sorban minden egyesre nézve vallási jelleget ölt, e jelleg minden esetre a társadalmat is illeti. Az által, hogy a munka vasárnapon a társadalomban szünetel és az egész nyilvános élet a vallásos ünneplésben az itt tisztelben központosul, megmutatja, a társadalom, hogy vallásos, keresztény, bizonyítja, hogy reá nézve valamint egyes tagjaira nézve a vallás a legfőbb, legtiszteltemtöbb, hogy a központja a társadalmi életnek, nyiltan és szabadon elismeri és gyakorolja a vallás és erkölcsiség örök elveit. Ép azért a vasárnap megünnepelése mintegy fokmérője a társadalom vallás-erkölcsös lényének, minőségének. A meddig az összes társadalmi élet a vasárnap megünnepelése követelményének megfelel és e napot vallás-erkölcsös tanulással megüli, erről biztosak lehetünk, hogy az a nép még gazdag vallás-erkölcsi töké birtokában van. Ellenben, a mily mértékben a társadalomban a vasárnap megünnepelése csökken, a mily mértékben a vasárnap megszenteltelennitetik és ennek vallási megülése profán foglalkozás által háttérbe szorítottatik, ép oly mérvben lazul a társadalmi élet vallás-erkölcsi lényege és elenyészik fokról-fokra.

A fertőző betegségek és az iskola.

— Az iskolaorvosok. —

Juba Adolf dr. tollából érdekes cikkek jelent meg a „Nemzet“ hasábjain. A nevezett cikkben sok olyan érdekes és egészségügyi szempontból kiválóan fontos dolgról van említés téve, mely általánosan összes iskoláinkra vonatkoztatható.

Cikközö azzal foglalkozik, hogy hatóságaink ezidő szerint a kanyarónak és

vörhenynek az iskolában való tovaterjedését azáltal akadályozzák meg, hogy az ezen betegségben szenvedő gyermekek testvéreit is eltiltják az iskolába járástól. Ha pedig nagy a betegedések száma, akkor egyszerűen becsukják az iskolákat egynéhány hétre.

Ez az egész.

Most az a kérdés merül föl, vajjon a fentebbi betegségek ellen nem lehetne-e jobban, erélyesebben és valamivel több eredménnyel küzdeni? Irro igenlő feleletet ad. Azt mondja, hogy még a kanyaró ellen is küzdeni kell, mely a legtöbb esetben felette gyenge ugyan, de sok gyermekre nézve nagyon is veszélyes, különösen nedves, hideg időjárásakor. A 17—18 éves gyermek alig szenved tőle, míg az 1—2 éves gyermek sok esetben bele is hal. Rendszerint az iskolába járó idősebb testvér viszi haza a bajt, otthon a fiatalabb gyermek is megkapja és készen van a veszedelem.

Azt a kérdést is felveti, hogy miért több minálunk a fertőző betegség az iskolás gyermekek között, mint a külföldön. Erre vonatkozólag a külföldön tett tanulmányutjain szerzett tapasztalata az, hogy ott más az iskola rendszer. Németországban és Svájc nagy részében az iskolába feladott gyermek rendszerint nyolcz évig jár ugyanazon iskolaépületbe míg nálunk négy évig jár az elemi iskolába, a második négy évet már egy más épületben elhelyezett iskolában tölti el; innen a legtöbb esetben ismét egy más fajta iskolába megy.

Károsnak tartja továbbá, hogy egy iskola-épületbe néha 15—20 osztály is össze van zsufolva? Ezen aképen lehetne segíteni, hogy kisebb iskolákat kellene építeni kevesebb tanteremmel, de e mellett aztán óvakodni kellene a túlzásufoltságtól, mert ez is egyik oka a fertőző betegség tovaterjedésének? Egy másik mód pedig az volna, hogy módot kellene nyújtani arra, hogy a gyermekek 8 évet legalább is egy épületbe töltsenek, miáltal eleje volna véve annak, hogy a baj csiráit egyik iskola épületből a másikba hordják. Ennek a megoldás a pedig az volna, hogy a 4 osztályu elemi iskolával össze kellene kapcsolni pl. a gymnasium, reál- vagy polgári iskola négy osztályát.

Ez az iskolai rendszer jelen körülményeink között azonban alig vihető keresztül.

Ennél sokkal könnyebben keresztülvihető intézkedés az volna, hogy — miután bebizonyított tény, hogy az iskola a fennebbi bajok legjobb terjesztője — a karácsonyok alkalmából na-

gyobb iskolai szünet legyen, a mely által a betegségek járványos terjedése épen olyan biztosan megakasztható, mint a nyári nagy szünet által. 3-4 heti karácsonyi szünet nagyon is rá férne a sok szegény gyermekre, mert épen karácsony táján vannak a legnagyobb hidegek és hiányos öltözékek révén sok bajnak vannak kitéve.

Igen üdvös és kívánatos volna, hogy minden iskola kellő orvosi felügyelet alatt állana, különösen pedig a népes és túlszűrt iskolák.

Pancsova ebben a tekintetben igen mostoha helyzetben van. A hatósági orvosok kötelességükhöz híven 1-2-szer, talán épen háromszor meglátogatják ugyan az iskolákat, de bizony ennél több látogatást ők sem tesznek talán nem tehetnek. Hogyan is ellenőrizhetnék hát a fertőző betegség tova terjedését, annál kevésbbé vehetik annak elejét. Ha minden iskolának meg volna a maga iskola orvosa, ami elvég e igen könnyen volna keresztülvihető, akkor ezek a bajok nagy mértékben redukálódnának, mert ahogy költeni tudunk olyan dologokra is, melyek a városra semmiféle haszonnal sem járnak, úgy az iskolába járás zavartalan keresztülvitelére is kellő gondtal kellene lemmünk, mert késő ám a bajt akkor elnyomni, amikor az már kitört.

Az iskolai-orvosi intézménynek egyébképpen sok más előnye is van, annak kifejtése azonban nem tartozik jelen sorok keretébe.

Az egészséggel különben édes keveset látszanak törődni sokan. Hány felolvasás hangzik el egy év alatt csak itt Pancsován is? S ha valamennyit végigolvassuk, alig találunk egyet is, melyek tárgya az egészségünk köréből való volna.

Pedig nem ártana, ha minél többilyenfajta felolvasás tartatnék! Szegény ember egész életén át nem hall egyetlen egészségügyi szabályt sem, csakis akkor, ha orvost hívat. Ha a nagyközönség is tájékoztatva volna a fertőző, a ragályos betegségek tova terjedésének meggátolására vonatkozó intézkedésekről: a baj bekövetkezésekor az egészségügyi hatóságok sokban meg volna könnyítve a munkája.

Az elemi iskolák felett álló mindenemű iskolának minden egyes osztályában heti egy órában kötelezőleg tanítani kellene a test- és egészségtant természetesen nem tudományos alapon, hanem népies modorban.

H I R E K.

— **Kirendelés.** A m. kir. igazságügy-miniszter Jankó Antal pancsovai kir. törvényszéki albirót az alibunári járásbíróvához mint végleges székhelyre rendelte ki. Vele a kir. törvényszék egyik legképzettebb bírója, barátainak pedig legjobb barátja távozik városunkból.

— **Kinevezések.** A vallás és közoktatásügyi miniszter Andrejevics Jeltát a cze-pajai, Nisztorán Szilárdot az idvori, Arnot Zsófiát pedig a számosi községi elemi iskolához rendes tanítónak, illetve tanítónővé nevezte ki.

— **Vasut megnyitás.** Már jeleztük, hogy az alibunár-szécsányi és számosantalfalvi új vasut múltan-rendőri bejárása f. hó 23-án lesz. Tudósítónk arról értesít, hogy Daniél báró, kereskedelmi minisztert is várják ezen alkalomból, és Antalfalván erősen készülnek a miniszter méltó fogadtatására, melynek tiszteletére fényes bankett is van tervbe véve.

— **Halálozás.** Demetrovics Mladen perlaszi ügyve hosszab betegeskedés után meghalt. Tegnap itt kísérték örök nyugalomra a részvét mellett.

— **Vasuti ékezet.** Vasuti igazgatóságunk edeményezésére f. hó 15-én bizalmas, m. án jellegű értekezlet tartatott a városi háza nagytermében a pancsova-perlaszi vasut vonal létesítése tárgyában. Az összes érdekelt községekből megjelentekkel megismertett az ügy és a tervbe vett vonal építése az értekezlet, vidéki tagjai részéről üdvöznek és kívánatosnak jelezte. Értesülésünk szerint az előmunkálati engedély tulajdonosa a pancsovai-petrovosszelloi h. é. vasutrézvénytársaság igazgatósága a most már egész komolyan fel fogja szőllíteni a tervezett vasut vonal mentén fekvő községeket, menyinyivel hajlandok az építéshez hozzájárulni: ezek áldozat készségétől tételmek függővé a további lépések. Mi egyelőre csak regisztráljuk a mozgalmat, de fenntartjuk magunknak a jogot még annak idején, erre vissza térni.

— **Elhalasztott felolvasás.** Dr. Hódny Antal, lapunk felelős szerkesztője „a nők a magypr jogban“ című holnapra tervezett előadását, tekintettel boldogult királynéknak névnapjára, csak a jövő kedden f. hó 22-én d. u. 5 órakor fogja megtartani, a továbbképző tanfolyamnak az áll. polgári iskolában levő helyiségében.

— **A vármegyei tisztikar köréből.** Torontálvármegye főispánja a megüresedett főjegyzői állásra Botka Béla bánlakai főszolgabíró helyettesítette. A bánlakai főszolgabírói hivatal ideiglenes vezetésével a vármegye alispánja Kajtár Jenő főszolgabíró bízta meg. A dr. Krusztonovics lemondása folytán megüresedett árszéküi ülnöki állásra Szabó Lajos, ennek helyébe pedig Országh Péter helyettesített. A Virányi József nyugdíjaztatása folytán megüresedett árszéküi ellenőri állásra Sándor Józsefet, ennek helyébe pedig árszéküi könyvelővé Todorosz Miklós számvevőszéki gyakornokot s ennek helyébe Szekesán Jánost helyettesítette a vármegye főispánja.

— **Iskolaszéki ülés.** A városi iskolaszék tegnap délután tartott hosszú szünet után ismét egy ülést. Jelen voltak: Mattanovich Adolf polgármester iskolaszéki elnök, Rándi Ferencz, Martinovics Iván tantestületi képviselők, Pálmai Szende és Popovics Lukács hitoktatók. A sok megvitatásra került tárgy közül kiemelendők: Lambrecht Péter, Istvánfi János és Vajju Benő közs. tanítók könyvtári illetekre vonatkozó közig. biz. határozat, mely — mint tévesen az iskolaszékhez került úgy — a tanácsnak határozatott átadatni. Színr került a törvényhatósági bizottság farnozus határozata, mely azon ötletből, hogy Weisz K. és Scherter A. közs. tanítóknak az ötödévi pótléktöbblet kifizetését elhatározta, a tanítókat arra kötelezi, hogy a tanulókat a templomba kísérik. Az alsóvárosi németanyelvű leányiskola tantestülete nem ismeri el a törvényhatósági bizottság jogát iskola ügyekben ilyenmű határozatokat hozni s így azt tudomásul sem veszi. Az iskolaszék elhatározta, hogy ezt közli a törvényhatósági bizottsággal. A már két év óta vajudó kézimunka-tanítónői kérdés a németanyelvű leányiskolában a közig. bizottság végzése folytán újra szóba kerülve, az iskolaszéknek olyképp határozott, hogy az újból kiadandó a tantestületnek. (Erre különben még visszatérünk.) A gazdasági ismételőiskola felállítására vonatkozó tervezet felvilágosító jegyzetek kíséretében — a kir. tanfelügyelőséghez terjesztetik vissza.

— **Örjögő a vizsgálobíró előtt.** Tegnapelőtt izgalmas jelenet folyt le a pancsovai vizsgálobíró hivatalos helyiségében. Jó Sándor hamis esküvel vádolt tor.-vásárhelyi lakos ugyanis ezen napra, volt a vizsgálobíró elé idézve. Mikor Kállai törvényszéki írnok a folyosón nevet szólította, Jó mindn sző nélkül rá támadt és fojtogatni kezdte. A meglepett írnok kiszabadulva kezei közül a vizsgálobíró szobájába menekült és magára zárta az ajtót. A kün rekedt támadó erősen dörömbölt az ajtón, mindaddig míg a gyorsan értesített rendőrség nem vette partfogásába. A rendőrségnél is annyira dühöngött, hogy kényszer zabbonyt adott rája és megfigyelés végett a városi kórházba szállították. — Az egészség csak az a feltűnő, hogy a vizsgálobíró

helyisége előtt befolyt zenebonóra sem hivatalos szolgá sem fogházor nem mutatkozott.

— **A regale albrétele.** Gyakran van eset arra, hogy egy vidéki város vagy község, mely a boritaladót és a husfogyasztási adót az államtól magához váltotta, ezt az adószedési jogát albrételebe adná. Mint értesülünk, a pénzügyminiszter legutóbb határozatilag kimondotta, hogy a városok és a községek részéről a kincstártól megváltott boritaladó és husfogyasztási adót albrételebe adni nem szabad. Ha azonban a városok és községek nem megváltási, hanem bréletli szerződést kötöttek a kincstárral, ez esetben albrétele adhatják az adókat de csakis nyilvános árverés útján.

— **Honvédszobor Pancsován.** Nem valami monumentális alkotás ez ugyan, nem is a pancsovaiak pénzén emeltették, hanem a budavári honvédszobor hű utánzata ez kicsinyített alakban. Lapunk kiadóhivatalában Vig Simon könyvkereskedésének kirakatában lesz néhány napig látható ezen a torontál-vásárhelyi „Polgári kör“ tulajdonát képező szép kis bronzszobor, melynek mind a magyar kőr helyiségeiben méltó helyet kellene elfoglalni.

— **József főherczeg és a cigány.** Érdekes végtárgyalása lesz — mint nekünk írják — a temesvári törvényszéknek szombat, november 19-én. Kolompár ottani cigányvajda leánya, Teréz nemrég egy ponyvát lopott. A lopás hamarosan kiszült és a vajda leányát le tartóztatták.

— Vallja be a lopást — vallatták a fekete szemű, vakítóan fehér fogu vajda kisasszonyt, de csak tagadott mindent makaosul.

— Ha bevallom, elhiszik majd, hogy ártatlan vagyok — szölt kis vártatva.

— Majd meglássuk — volt a válasz.

— Hát elárulom: József főszégtől kaptam a ponyvát.

Ment is hamarosan távirat Alesuthra a kir. herczeghez, de ott mitem akartak tudni a ponyva históriájáról, melyben szombat hangzik majd el a szigorú ítélet.

— **Az ujfalu-ut kövezése.** A Réva-ujfalui utrak a Gromon-utczától a sorompóig terjedő része a közgyűlés egyik határozata értelmében újból kövezendő. Ezen kövezési munkálatok biztosítása czéljából a városi tanács zárt ajánlati verseny tárgyalás hirdet. Az ajánlatok november hó 29-én délelőtt 11 óráig nyújtandók be a tanácsi iktatóban. Építési tervek, előméretek és a vállalati feltételek a törvényhatóság mérnöki hivatalában a hivatalos órák alatt megtekinthetők. A költség előirányzat 22970 frt 88 kr. mely összegnek 5%-a bálnapénzül esatolandó illetve letétkébe helyezendő.

— **Elcsipett jo madarak.** Mult számmunkban említettük, hogy Radanovics Kosztának 150 frtos pénzestarcáját egy három tagu női kompánia a „Csap“-ban való mulatozás közben eltűntette. Rendőrségünknek sikerült már kettőt, névszerint Csipe Etel sándoregyházi és Vecsernyés Erzsobet térvári illetőségű nők személyében kézre keríteni. Az ellopott pénzből még 70 frtot találtak náluk. A hiányzó összeg egyik részét a szökésben levő Jakob Márta vitte magával másik részéért pedig már bevásároltak. A bevásárolt holmik is megkerültek, valamit a szökésben levő Jakob Mártának is nyomában van a rendőrség.

— **Ragadós állati betegségek Torontálban.** Lépfene: Nagy-Margitta 3 udvar, Réva-ujfalui 3 udvar, Tisza-Hegyes 2 u., összesen 3 község 8 u. Veszettség: Antalfalva 1 u., Grabác 1 u., Horvát-Kécsa 1 udv., Nagy-Kikinda 1 udv., Zombolya 1 udv., összesen 5 község 5 udvar. Takonykór és bórfeleg: Csóka 1 udv., Egeres 2 u., Kumán 4 u., Lajosfalva 1 u., N.-Elemér 1 udvar, Ó Béba 4 udv., Orlovát 1 udv., Szanád 1 udvar, Szerb-Ittebe 1 u., Tamesevác 1 u., összesen 10 község 17 udvar. Tenyészbenáság él hólyagos kiütés: Csenya 1 udv., összesen 1 község 1 udvar. Rühkór: Szécsényfalva 1 község 1 udvar. Sertésvész: Alibunár 1 u., Csóka 1 u., Gyala 11 u., Gyer 1 u., Györgyháza 1 u., Jankakid 1 udv., K-Zombor 2 u., N.-Czernya 1 udvar, Partos 1 udvar, Perjámos 11 udv., Rudolfsguád 45 u., Szerb-Szt-Péter 3 udvar, Toba 1 u., Togyer 2 udvar, Ujpécs 7 udv. Vég-Szt-Mihály 1 u., összesen 16 község.

Kiadótulajdonos: Feymann Gyula. Nyomatott Vig Simon gyorsajtóján.